

Mi se întâmplă să fac pe omul fericit. Nu-mi amintesc decât zilele de o absolută frumusețe. Sar de la una la alta ca și cum aș traversa un piriu de munte, sărind din piatră în piatră. Îmi meșteresc astfel o viață ideală pe deplin plauzibilă și minunată. Zilele frumoase sînt o adevărată marfă. O marfă uimitoare. Nu cîntăresc nici un gram. Flutură prin a-mintire. Sînt nemuritoare. Păcat că n-ai nici-odată destule, deși sînt suficiente doar cîteva clipe de trăire intensă pentru a transforma o zi oarecare într-una de neuitat. Pentru fiecare, zilele frumoase sînt o flotă de paradă care navighează liniștită pe o mare fără de furtuni. Le cercetezi prin lunetă, pentru că ele se îndepărtează într-una, fără a înceta totuși să fie vizibile. Te minunezi de ele ce zi frumoasă a fost aceea, eram și eu pe acolo, atât de fericit, gata să cred orice, imposibil, ziua era fără de sfîrșit, nu aveam să înșprăvesc niciodată de trăit o asemenea zi, o zi mare cît tot pămîntul, suficient de mare ca să n-o termin niciodată de cercetat și-apoi, hop! zilele frumoase sînt asemenea unor vapoare ce se pregătesc pentru un drum pe care tu nu-l vei face, vapoare dichisite pe care ajungi să nu le mai poți vedea decât prin ochi, atunci cînd sînt departe, departe, navigînd pentru propria lor plăcere. Ce amirali mai sîntem, cu flotele noastre pașnice în formație de pradă, desfășurînd toate aceste nave, mici cît niște bule, pe care continuăm însă să le distingem pe linia dreaptă a unui orizont al nostru.

O curte înșorită peste măsură, case vechi cu țigle sparte, un brîu de dealuri; Provence, unde vîntul suflă cu grijă, să nu clatine nimic. În mijlocul curții, înconjurată de porumbițe imponderabile, o femeie tinăruță cu părul neaseuit de blond. E îmbrăcată într-un pantalon albastru și o bluză descheiată la gît. Zimbește ca fecioarele pictorilor italieni de odinioară. Știu că se numește Simone Signoret, nu i-am văzut niciodată filmele, nu o cunosc dar știu că mă voi îndrepta spre ea, încercînd să nu alung porumbița, ca să-i spun două-trei vorbe oarecare, două-trei doar, ca să nu se întorcă spre mine, două-trei vorbe, cu grijă să nu sperii păsările.

Era la Saint Paul-de-Vence, în 1949. De atunci nu ne-am mai despărțit, am devenit soț și soție. E o zi frumoasă de care nu mă mai satur studiînd-i detaliile, mereu aceleași, pe rînd, unul cite unul, prin ochi: părul blond, vibrația soarelui, porumbițele și secunda aceea cînd Simone m-a privit cum mă îndreptam spre ea.

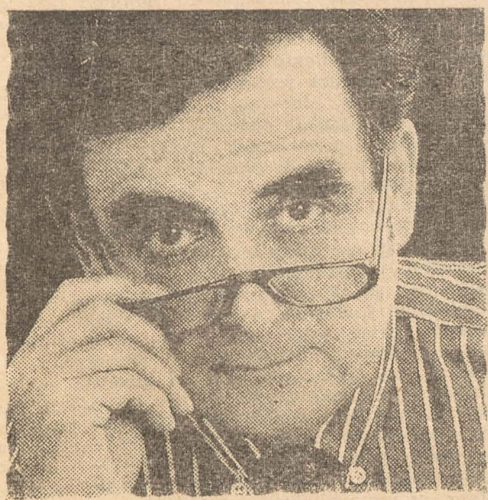
o o o

Turnee, înregistrări, gale, recitaluri, muncă, zile pline, rotunde, cu care puteai juca biliard, zile ca niște bile care cad în găuri, nu le mai vezi niciodată, cad în găuri, și marcezi cincizeci de puncte sau cincisute sau cincimii, bilele seamănă între ele și dacă n-ai fi găurile în care să cadă ai putea crede că reîncepi mereu aceeași zi; o sută e binîșor, cincisute e chiar bine, o mie, ei da, viață! cincizeci e cînd n-ai avut noroc, în rest multe zile de cite o sută dar ajunge să-ți placă joc de biliard, e o plăcere afurisită, toate aceste zile care te așteaptă cu diminețile lor palide, o plăcere, oricare ar fi norocul, o partidă de pomină și cei care sînt eliminați nu se îndepărtează fără o părere de rău, toate astea sînt explicate în filme, îi poți vedea cum abandonează partida cu fețe pe care se cîtesc multe, cei care se retrag din joc, cei care n-au timp nici măcar să spună of, e o partidă care merită, se vede după chipul celor care o lasă baltă, se vede în privirea lor, ar vrea să mai joace, chiar cu riscul de a marca cincizeci și numai cincizeci.

La doi ani de la întoarcerea mea pe scenă, pot să spun, fără orgoliu, pentru că norocul

Serial Ateneu

Bernard PIVOT

Meseria de a citi (II)

Fiindu-i cunoscute preferințele pentru Maupassant și Flaubert, îl întrebam pe Valéry Giscard d'Estaing, pe vremea cînd era ministru al finanțelor iar eu făceam „Deschideți ghilimelele”, dacă accepta să participe la emisiunea pentru a vorbi fie despre unul, fie despre celălalt, sau, dacă preferă, despre amindoi. Îl alesese pe Maupassant. În fața asta ne aflam cînd moartea lui Georges Pompidou îl propulsase în cursa pentru Elysée. Invitat la R.T.L. împreună cu alți ziariști pentru a-i pune întrebări candidatului — era aceea emisiune în care François Giroud îl întrebasese de prețul tichetului de metrou — am profitat bineînțeles de împrejurare pentru a mă interesa în mod public pe lingă V.G.E. de cursul pe care îl va da promisiunii făcute, în cazul în care va deveni președintele al Republicii. Îmi răspunse că, odată ales, înțelegea să rămînă același, să se poarte ca și pînă acum

și are și el rostul lui, pot să spun că aveam noroc; zilele mele, rotunde, cădeau în punctele cele mai bune. Înregistrări radio, discuri, urcam din nou, îmi vedeam iar rezultatele muncii. Asta pînă în 1951, cînd Clouzot îmi propuse să turnez *Satiriul groazelor*.

Experiența nefastă din *Porțile nopții* nu mă învrăjbiise împotriva cinematografului. Dimpotrivă, în loc să simt o teamă plină de respect, aveam mai curînd un vag sentiment de revanșă. Eram, totodată, hotărît să nu mă prezint ca un amator.

Și Clouzot își dădu seama de acest lucru. Mă puse să lucrez pe texte de Jean Anouilh, alegîndu-le pe cele care nu se potriveau defel cu fizicul meu, obligîndu-mă astfel să nu lucrez decît cu vocea.

Să rumegi aceleași fraze mi se păru la in-

Yves MONTAND

„Un labirint în care de multe ori poți s-o iei pe unde nu trebuie...”

șorității criticilor. Gloria se întoarse astfel de unde pornise, repartizată în mod ehitabil.

Dar era momentul să mă reîntorc la muzică.

o o o

În spectacolul de muzic-hall, recitalul este formula care-mi convine cel mai mult. Spectacolele alcătuite din două părți diferite își au avantajele dar și dezavantajele lor. Mi se pare destul de dificil să găsești jongleri, acrobați, echilibriști sau trapeziști de excepție. Cei mai buni dintre ei sînt reținuți de marile circui, singurele care le pot asigura banii pe care-i merită. Evoluînd în partea a doua, de multe ori trebuie să recîștigi o sală pe jumătate adormită.

Organizarea unui recital este o aventură pasionantă dar care nu admite nici cea mică neglijență. Este o mare bătaie solitară. Cel mai mic eveniment neprevăzut te duce fără întîrziere la eșec. Improvizatia poate

ceput un lucru amuzant — frazele erau de altfel deosebit de bine alcătuite — numai că pe parcurs totul deveni ceea ce era de fapt o corvoadă plictisitoare. Mă închideam undeva și declamam tirade întregi. Nu era bine. Eram în pielea unui băiețandru căruia nu-i păsă de lume și de legile ei și care se găsește dintr-o dată, la un mare banchet, în fața unei mese să le minuiască (lucru ce mi se întimplase de altfel și mie după debutul de la Paris). Fierbeam de nervi. Fumam țigară după țigară și mă dădeam de ceasul morții ca un duelist. În sfîrșit, se produse un declin și frazele începură să curgă ca și cum le-aș fi improvizat pe loc, ca și cum aș fi vorbit eu de fapt. Am putut astfel să apar în fața lui Clouzot cu conștiința împăcată a unui școlar care și-a învățat lecția.

Turnarea filmului dură cîteva luni. Era o treabă grea. Filmul avea multe exterioare, singurul loc unde făceam de fapt ceva, locul unde nu ne jucam cu accesoriu de carton în încăperi cu pereți mobili.

și că Președintele va onora promisiunea ministrului.

Mai multe milioane de telespectatori auziseră întrebarea mea și răspunsul lui. Cu toate astea, cînd după cincisute ani — în fiecare an dădusem cite un telefon serviciului de presă de la Elysée — le amintii că... — am obținut în sfîrșit acordul Președintelui pentru o emisiune *Apostrof* în direct de la Elysée, despre Maupassant, am fost mai mult acuzat de servilism față de „monarh” decât creditat pentru o „lovitură” de ziarist. Se vorbea mai mult despre îndeminarea lui Giscard de-a ocupa mass-media decît despre fidelitatea sa față de cuvîntul dat. E adevărat că nu se afla într-o situație politică înfloritoare.

În ochii unora, deosebit de intoleranți, treceam drept cel care-i saream în ajutor și care, prin intermediul literaturii, avea să-i procure oxigenul salvator. Că emisiunea a avut loc la 27 iulie (1979); că eu am refuzat să avansez emisiunea pentru orele 20,30, conform dorinței conducerii de la Antenne 2; că un președinte în exercițiu își consacră una din seri cărților și își asuma riscul de-a se aventura într-un domeniu care nu era al său și în care concurentul său François Mitterand făcuse deja dovada competenței sale, toate astea nu contau. Era trucaj politic.

Le Monde era deosebit de aprig. După un articol ironic al lui Bernard-Delpech despre pruritul literar al lui Giscard („Ah! să fii scriitor...”) au urmat „observațiile libere ale unui om foarte nemulțumit”, Pierre Boutang care își încheia astfel bastonada: „Dacă dumneavoastră (Giscard) iubiți atât de mult literatura, plecați! A mai apărut, tot în *Le Monde*, o scrisoare lungă și furioasă a unui cititor, dl. Jean Michel Renaud, care mă compătinea „că sînt redus la astfel de complezențe de curtezan”. I-am scris directorului ziarului pentru a obține adresa presupusului cititor pentru a-i putea răspunde. Încă mai aștept...

Exceptînd faptul că la hotelul Marigny, unde s-a ținut pînă la urmă emisiunea, era o căldură de iad, a fost plăcut să conduci acest *Apostrof*. Se poate contesta lectura în nuanțe pătelnice pe care Valéry Giscard d'Estaing a făcut-o din Maupassant, atât de întunecat, de violent, dar a reușit să-și transmită pasiunea.

Ca și eroul din *Porțile nopții*, interpretăm un personaj evolutiv, care nu devenea el însuși decît în partea a doua, odată agățat de volan. Poate mai ales acest proces de evoluție solicită cel mai mare efort din partea unui actor, pentru că i se cere să îl exprime în scene separate, a căror ordine psihologică este răsturnată de logica tiranică a planului de filmare.

Senzația de stranietate pe care o păstrăm de la *Porțile nopții* dispăru. Nu mă mai simțeam ca o piesă oarecare într-un mecanism ostil și istovitor. Mi se întimplă chiar să regălesc în acest efort colectiv, sub razele neiertătoare ale soarelui din Camargue, minunata solidaritate umană de altădată.

Satiriul groazelor avu un destin fericit. Re-coltă multe laude, atrase publicul și plăcu ma-

merge la o sută pe persoane fără pretenții prea mari, așezate în fața unei scene de amatori. Dar va fi imediat descoperită de mii de spectatori dintre care mulți sînt hotărîți să nu se lase înșelați.

Atît pregătirea fiecărui cîntec în parte cît și integrarea lui într-un program sînt lucruri deosebit de importante. Trebuie să știi să dozezi o anumită intensitate, o mișcare progresivă. Să știi cum să chibzuești pauzele, clipele indispensabile de destindere, de odihnă. Mai trebuie de asemeni să dai tuturor cîntecelor un ușor aer de familiaritate, să le scâlzi în lumina a două sau trei teme apropiate, fără a cădea în monotonie.

Îmi place să reflectez la aceste amănunte de finețe înainte de a adormi. Sosirea somnului reprezintă o conjunctură favorabilă scrierii a două-trei idei simple, dar de multă vreme căutate.

În timpul unei asemenea reverii am adoptat ceea ce numesc trutul cortinei de tul. Voiam să mă servesc de un dispozitiv oarecare pentru a scăpa de obiceiul de a plasa orchestra într-o fosă, în fața publicului, ceea ce reprezintă un adevărat obstacol în calea cîntecului propriu-zis. Trebuia să aduc orchestra pe scenă. Numai că, prezența ei activă introducea un soi de divertiune, care spărgea unitatea spectacolului. M-am gîndit la o cortină de tul care să o ascundă de privirea publicului, fără să stînjenească totodată difuzarea muzicii. Pe parcurs, această variantă s-a dovedit a fi cea mai bună și a fost adoptată de mulți alți cîntăreți.

Îmi place să cred că nici un artist nu este insensibil la efectul pe care-l produce asupra a mii de necunoscuți. Este poate vorba de o anumită formă de orgoliu, dar este vorba fără îndoială și de mulțumirea de a-ți vedea eforturile apreciate. Mai este vorba de asemenea și de cea extremă sensibilitate la reacția publicului care mă obligă să-mi fac meseria cu maximum de conștiințiozitate. E foarte greu să fii mulțumit de tine însuși. Și nu-i mai ușor să-i faci pe spectatori să fie mulțumiți.

Șase luni de spectacole, fără întreruperi, înseamnă și un alt fel de performanță, de natură fizică, de data aceasta. Adică trebuia să-ți învingi trutul de cel puțin două sute de ori. Să-ți stăpînești nervii, respirația și mușchii. Știu acum că la gîndul că ești stăpînul unui corp sănătos și în bună stare de funcționare te poți simți fericit.

Aceste șase luni de trudă sînt acum undeva în străfundurile memoriei. Sper că vor ști să se învechească, aidoma unui vin bun.

o o o

Evocarea trecutului seamănă cu o cursă ciclistă. Pleci de undeva, de departe, de pe o linie neclară, aproape ștearsă, capătul pistei. Apoi pedalezi spre clipa de față. Iei seama la accidente de pe teren. E o mare fericire să te regăsești, să te bați pe umăr: trecutul e ca un labirint în care de multe ori poți să o iei pe unde nu trebuie. Cel mai neînsemnat „dacă” își ride de frumoasa idee „destin”: dacă nu aș fi vrut să cîștig cincizeci de franci ca să mă aprovizionez cu țigări pentru o săptămînă, aș sta și acum s-a-scult tot felul de confidențe feminine într-un salon de coafură. Dar, a existat Berlingot cu galele lui de doi bani, Audifred și turneele lui fără sens, Parisul cu miile lui de prieteni iviți în urma miilor de întîmplări. Au existat publicul și considerația sa, miile de necunoscuți pe care mi-ar fi plăcut să-i cunosc.

Traducere de:
MIHAELA PARPARIȚA BUFNILĂ
(din „Du soleil plein la tête”)

unul din eșecurile mele marcante.

Cînd veni rîndul misteriosului autor al *Spionului care venea din frig* să mulțumesc, începe prin a-și dedega încet cravata, o scoase și, cu zimbetul său superb, care a făcut fără îndoială multe ravagii printre agenții feminine de la Intelligence Service și spioanele din Est, mi-o întinse. În timp ce i-o luam mi-a spus că va fi suficient să-i arăt cravata pentru a-mi accepta invitația la *Apostrof*. Avea și el gulerul deschis, dar era cel mai elegant...

Era o cravată franțuzească din mătase albastră, presărată cu puncte roșii. Am avut altele mai frumoase, mai scumpe, dar fiindcă am fost dintotdeauna un cititor asiduu, subjugat de admirație, uluire și surpriză a romanelor lui John Le Carré, aceasta a fost cravata mea cea mai prețioasă. O am și acum. Cînd a venit în sfîrșit la *Apostrof*, pentru *Casa Rusia* îi purtam gajul. Am început emisiunea, care-i fusese în întregime consacrată, prin a povesti întîlnirea noastră de la Capri și, scoțindu-mi cravata, i-am restituit o. Era singurul *Apostrof* pe care l-am făcut cu cămașa descheiată.

Fiindcă nu mai vorbisese de foarte mult timp limba franceză, i-am propus lui John Le Carré o traducere simultană. A refuzat. În timpul lunii premergătoare emisiunii a frecventat Alianța franceză din Londra pentru lecții particulare de limbă franceză. În total, treizeci de ore. O astfel de conștiință profesională e de admirat. Dar să fi fost conștiința scriitorului sau a agentului secret?

La sfîrșitul emisiunii, după ce răspunsese fie cu gravitate, fie cu umor întrebărilor abile ale lui Catherine David, Edward Behr și Philippe Labro, l-am întreat dacă dăduse vreun răspuns mincinos.

„Da, mi-a mărturisit el cu încîntătorul său accent, o dată. Dar n-am să vă spun cînd, fiindcă asta ar fi a doua minciună”.

Niciodată relațiile franco-britanice n-au fost atât de bune și de amuzante ca-n timpul supleului special oferit de Robert Laffont la sfîrșitul emisiunii. Mi-am repus cravata lui John Le Carré.

Prezentare și traducere de
M. ZORCA